

Περί του Τουρκο-Λιβυκού μνημονίου

Μία **πρώτη επισήμανση** είναι, ότι η Τουρκία δεν έχει προσχωρήσει στη Σύμβαση του ΟΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS). Αυτό δεν σημαίνει ότι απαλλάσσεται από τους κανόνες της που αποτελούν παράλληλα εθιμικό διεθνές δίκαιο.

Η συμφωνημένη γραμμή της τουρκο-λιβυκής οριοθετήσεως του 2019 βρίσκεται νοτιο-ανατολικά της Κρήτης. Δεν αποτελεί διεθνώς αποδεκτή οριοθέτηση όλων των θαλασσίων ζωνών της περιοχής.

Δευτέρα επισήμανση: Το επίμαχο Μνημόνιο αποκτά ιδιαίτερη γεωπολιτική σημασία επειδή συνδέεται με το τουρκικό δόγμα της «Γαλάζιας Πατρίδας» (Mavi Vatan). Στο πλαίσιο αυτό, μπορεί να ερμηνευθεί ως προσπάθεια των Τούρκων να εξασφαλίσουν:

Θαλάσσια γεωστρατηγική προβολή (δημιουργία μιας ζώνης τουρκολιβυκών διεκδικήσεων στην Ανατολική Μεσόγειο).

Ενεργειακή επιρροή (δυνατότητα διεκδικήσεων για έρευνες υδρογονανθράκων σε αμφισβητούμενες περιοχές).

Διπλωματική ενίσχυση (χρήση της συμφωνίας ως στοιχείου στις διαπραγματεύσεις για τις θαλάσσιες οριοθετήσεις).

Στρατηγική παρουσία στη Λιβύη (εδραίωση στενότερων πολιτικών, οικονομικών και στρατιωτικών σχέσεων με τη χώρα).

Αυτή είναι μία γεωπολιτική ερμηνεία των συνεπειών της συμφωνίας. Η επίσημη τουρκική θέση είναι διαφορετικά διατυπωμένη: οι Τούρκοι υποστηρίζουν ότι το Μνημόνιο εξασφαλίζει δίκαιη οριοθέτηση και προστατεύει τα νόμιμα συμφέροντα Τουρκίας και Λιβύης.

Μέχρι πρότινος, η ανατολική Λιβύη, με κυρίαρχο στρατιωτικό παράγοντα τον Χαλίφα Χαφτάρ, αντετάσσετο στη συμφωνία που είχε υπογράψει η κυβέρνηση της Τρίπολης.

Με την έγκριση της 20ής Οκτωβρίου 2026, η Βουλή των Αντιπροσώπων της Ανατολικής Λιβύης μετέβαλε αυτήν τη στάση. Αυτό σημαίνει ότι η Τουρκία αποκτά ευρύτερη λιβυκή πολιτική υποστήριξη για το Μνημόνιο, ότι η δυνατότητα αξιοποίησής των εσωτερικών λιβυκών αντιθέσεων από τρίτα κράτη περιορίζεται και ότι η διαφωνία για τις θαλάσσιες ζώνες αποκτά νέα διπλωματική δυναμική.

Οι εξελίξεις αυτές δεν μεταβάλλουν αυτομάτως το διεθνές νομικό καθεστώς. Μεταβάλλουν όμως, το πολιτικό περιβάλλον μέσα στο οποίο εκδηλώνεται η αντιπαράθεση.

Εδώ προκύπτει ένα ουσιώδες ελληνικό εθνικό ζήτημα μετά από αυτή την εξέλιξη (μετά την έγκριση της 20ής Οκτωβρίου 2026, της Βουλής των Αντιπροσώπων της Ανατολικής Λιβύης).

Δηλαδή η κατοχή ισχυρών νομικών επιχειρημάτων αποτελεί αναγκαίο, αλλά όχι πάντοτε επαρκή όρο για τη διασφάλιση των εθνικών συμφερόντων. Διότι το Διεθνές Δίκαιο θεμελιώνει μεν το δικαίωμα, αλλά όμως χωρίς να εξασφαλίζει σε κάθε περίπτωση και τους μηχανισμούς αποτελεσματικής ασκήσεώς του. Η μετατροπή της νομικής θεμελιώσεως σε πραγματική γεωπολιτική επιρροή προϋποθέτει συντεταγμένη εθνική στρατηγική, επαρκή αποτρεπτική ισχύ, ενεργό διπλωματία και κοινωνική συνοχή. Όταν οι προϋποθέσεις αυτές απουσιάζουν, το κράτος διατρέχει τον κίνδυνο να περιορισθεί στην υπεράσπιση των δικαιωμάτων του σε επίπεδο διακηρύξεων, ενώ οι ανταγωνιστές του επιδιώκουν να διαμορφώσουν ευνοϊκότερους πραγματικούς συσχετισμούς.

Εδώ ταιριάζει ένας αφορισμός που μπορεί να διατυπωθεί με το ότι: το Δίκαιο θεμελιώνει την αξίωση ενός έθνους· η στρατηγική του ικανότητα προσδιορίζει σε ποιον βαθμό μπορεί να την καταστήσει πολιτική πραγματικότητα.

Επισημάνση Τρίτη: η Ελλάδα έχει συγκροτήσει σημαντικά στοιχεία μιας συνεκτικής στρατηγικής προασπίσεως των θαλασσίων δικαιωμάτων της, αλλά δεν έχει ακόμη αποδειχθεί ότι αυτά έχουν αποδώσει ένα πλήρες, σταθερό και μη αναστρέψιμο γεωπολιτικό αποτέλεσμα.

Επισημάνση Τετάρτη: Παρά το γεγονός, ότι η ελληνική αντίθεση στο Μνημόνιο δεν παραμένει μία αποκλειστικώς εθνική θέση, όμως έχει καταστεί και ρητή θέση της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, η οποία επαναβεβαιώθηκε στις 21 Οκτωβρίου 2026. Ωστόσο η όλη διεθνής στάση παραμένει σε επίπεδα ρητορικής, είτε η υπόθεση εκτιμάται αδιάφορος λόγω αποκλινόντων ως προς τα Ελληνικά συμφερόντων είτε εστιάσεως σε άλλους γεωπολιτικούς προσανατολισμούς (όπως των ΗΠΑ), η οποία μας συνιστά «να τα βρούμε μεταξύ μας».

Επισημάνση πέμπτη: Μία ερωτηματική διατύπωση: Υπάρχει Στρατηγική αντιδράσεως ή στρατηγική πρωτοβουλίας; Μία εξωτερική πολιτική μπορεί να είναι δραστήρια και, συγχρόνως, να λειτουργεί πρωτίστως ως αντίδραση στις πρωτοβουλίες άλλων κρατών. Η στρατηγική αντιδράσεως επιδιώκει να αποκρούσει ανεπιθύμητες εξελίξεις. Η στρατηγική πρωτοβουλίας επιδιώκει να διαμορφώσει εγκαίρως ευνοϊκές συνθήκες, προτού αυτές καταστούν αντικείμενο κρίσεως. Κάθε αποτελεσματική εξωτερική πολιτική χρειάζεται και τα δύο. Τί από τα δύο έχει σημειώσει κάποιο δυναμικό αποτέλεσμα; Το ζητούμενο για την Ελλάδα είναι το κατά πόσον έχει κατορθώσει να διαμορφώσει το διπλωματικό περιβάλλον της Ανατολικής Μεσογείου; Ή μήπως απλά αντιμετωπίζει τις μεταβολές που προκαλούνται από άλλους;

Επισημάνση έκτη: Η ελληνική εξωτερική πολιτική έχει επιτύχει αξιοσημείωτη νομική και διπλωματική κατοχύρωση των θέσεών της στην Ανατολική Μεσόγειο με ανάληψη πρωτοβουλιών οικονομικής και ενεργειακής παρουσίας. Ωστόσο δεν έχει εξασφαλίσει την οριστική διευθέτηση των θαλασσίων διαφορών ούτε την αποτροπή της περαιτέρω πολιτικής υποστηρίξεως του Τουρκολιβυκού Μνημονίου. Συνεπώς, η συγκρότηση μιας πλήρως αποτελεσματικής, διαχρονικής στρατηγικής παραμένει ζητούμενο που πρέπει να κρίνεται από τις πράξεις, την συνέχεια και τα αποτελέσματά της, όχι αποκλειστικά από τις κυβερνητικές διακηρύξεις. Ο αφορισμός που εδώ ταιριάζει είναι «Η ισχύς ενός κράτους δεν αποτιμάται μόνον από τα δικαιώματα που κατοχυρώνει, αλλά και από την ικανότητά του να διαμορφώνει συνθήκες μέσα στις οποίες αυτά γίνονται σεβαστά από κάθε αμφισβητούντα». Η ουσιαστική δοκιμασία της ελληνικής στρατηγικής απέναντι στο Τουρκολιβυκό Μνημόνιο δεν είναι μόνο η διεθνής καταδίκη του. Είναι η δυνατότητα να αποτραπεί η πρακτική προσβολή των ελληνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων, παράλληλα με τη διατήρηση της ειρήνης και της περιφερειακής σταθερότητας.

Η κοινή στρατηγική λογική συμβουλεύει την όποια Ελληνική κυβέρνηση λέγοντας: Ατаланτευτη εθνική βούληση, αποτρεπτική ισχύς και μηδενική ανοχή έναντι κάθε αποπείρας σφετερισμού των ελληνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων.

Στην πράξη αυτό σημαίνει διεύρυνση των χωρικών υδάτων στα 12 ν.μ. σε ολόκληρη την επικράτεια και αποφασιστική άσκηση του κυριαρχικού δικαιώματος ανακηρύξεως Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης με κοινό όριο με ΑΟΖ Κύπρου και συστηματική επιδίωξη της οριοθετήσεώς της, σύμφωνα με τις επιταγές του Διεθνούς Δικαίου της Θαλάσσης.

Αυτό ωστόσο προϋποθέτει αποβολή φοβικών συνδρόμων και θεραπεία του ελληνικού ενδοτισμού αφού προηγουμένως εξασφαλισθεί η χώρα από μία εγγυήτρια εθνική ισχύ και λοιπές αποφασιστικές παραμέτρους τις οποίες εκθέτω σε λογική έκταση στα συνημμένα περιοδικά Προβληματισμοί Τεύχος 124 σελ. 11 (Περί λανθασμένων πεποιθήσεων), Τεύχος 125 σελ. 4 Αναπολώντας τον Clausewitz και ομιλία μου στο ΕΛΙΣΜΕ (Διδάγματα από το Έπος της 28ης Οκτ 1940.

Υποστράτηγος ε.α. Κωνσταντίνος Αργυρόπουλος
Μέλος ΔΣ/ΕΛΙΣΜΕ